

Пасічник Н. С.

кандидат історичних наук, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Білоцерківський інститут економіки та управління Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна” (Україна, Біла Церква), nata_pasichnyk@ukr.net

ЕВОЛЮЦІЯ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО КУБИ ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА ДЖ. КЕННЕДІ

Розглянуто політику США щодо Куби у період адміністрації Дж. Кеннеді. Аналізується основний комплекс заходів, використовуваних адміністрацією Дж. Кеннеді з метою досягнення головної мети – ліквідації режиму Ф. Кастро на Кубі. Робиться висновок, що ключовим моментом у еволюції американської політики щодо Куби стала Кубинська ракетна криза 1962 р. Після її врегулювання американська політика щодо Куби залишається ворожою, однак починається усвідомлення необхідності прийняття режиму Ф. Кастро як даності, з якою необхідно рахуватися. Вашингтон повертається до менш ризикованої політики підірваних операцій незначного масштабу, які були недостатніми, щоб змінити кубинський уряд, але водночас її недостатніми, щоб втягнути США у відкрите й пряме вторгнення на Кубу.

Ключові слова: США, Куба, Дж. Ф. Кеннеді, Ф. Кастро, американо-кубинські відносини, Кубинська ракетна криза, Організація американських держав, ембарго, таємні операції, операція “Мангуста”.

Американо-кубинський конфлікт є одним з найбільш затяжних в історії міжнародних відносин другої половини ХХ ст. й до сьогодні американо-кубинські взаємини залишаються напруженими. Відносини між двома країнами багато в чому обумовлені зовнішньої політикою США середини ХХ ст., зокрема комплексом настанов та конкретних заходів часів адміністрації Дж. Кеннеді. Відтак, розуміння сутності сучасних американо-кубинських відносин і пошуку можливостей їх покращення не можливе без звернення до історичного досвіду цього протистояння. Вказане обумовлює актуальність теми дослідження.

Попри велику кількість досліджень тих чи інших аспектів політики США щодо Куби у період президентства Дж. Кеннеді, варто зауважити, що основна увага дослідників була зосереджена на двох ключових подіях кубинської політики адміністрації – операції “Запата” 1961 р. та Кубинській ракетній кризі 1962 р. У контексті дослідження вказаних подій, науковці тією чи іншою мірою торкаються політики уряду Дж. Кеннеді щодо Куби загалом, однак на сьогодні відчувається брак комплексних досліджень еволюції позиції Вашингтону у кубинському питанні у розглядуваний період.

Тому метою даної статті є комплексний аналіз політики адміністрації Дж. Кеннеді щодо Куби та оцінка ступеня її ефективності з огляду на поставлені завдання.

Під час виборчої кампанії 1960 р. сенатор Дж. Ф. Кеннеді піддав критиці кубинську політику адміністрації Д. Ейзенгауера за підтримку диктатури Ф. Батісти і ігнорування нагальних потреб латиноамериканського населення. В результаті, стверджував майбутній президент, Куба втрачена для свободи [10]. Для унеможливлення розширення впливу Ф. Кастро в Латинській Америці, у чому Дж. Ф. Кеннеді вбачав велику небезпеку інтересам США, він пропонував не лише підтримку кубинських сил опору, але і стверджував, що США повинні “солідаризуватися з величезним прагненням людей у латиноамериканських країнах до кращого життя” [2]. Отже, на думку майбутнього президента, США повинні були звернути більшу увагу на нагальні проблеми країн регіону, щоб унеможливити революцій-

ні процеси на зразок тих, що привели Ф. Кастро до влади.

Однак з приходом до влади нової адміністрації докорінних змін у політиці США щодо Куби не відбулося. Дж. Ф. Кеннеді став швидше продовжувачем політики попередньої адміністрації, ніж новатором у підході до кубинської проблеми. Його уряд зосередився на опрацюванні успадкованих від попередньої адміністрації планів повалення режиму Ф. Кастро і пошуку засобів ізоляції Куби у системі міжамериканських відносин.

Ставлення адміністрації Дж. Ф. Кеннеді до існуючого режиму на Кубі пояснюється уявленнями про характер загрози з боку останнього. Висновки про ступінь цієї загрози робилися на основі ідентифікації кубинської революції з комуністичним рухом та переконання, що Ф. Кастро є маріонеткою Москви. Командою Дж. Ф. Кеннеді Куба розглядалася як джерело майбутніх революцій у Латинській Америці. У доповіді міжурядової Спеціальної групи по Кубі “Куба та комунізм у Західній півкулі” вказувалось: “без сумніву, Куба використовується як база для експорту комуністично-фіделістичної революції” [3, doc. 202]. В умовах “холодної війни” загроза стратегічним інтересам США була очевидною.

Спектр дій, спрямованих на усунення від влади на Кубі небажаного для США уряду, який розглядався адміністрацією Дж. Ф. Кеннеді, був досить широким. Одним з напрямків було залучення Організації американських держав (ОАД) до антикастровської політики уряду США з метою ізоляції Куби від інших держав півкулі. На першому засіданні Білого дому за участю президента 28 січня 1961 р., присвяченому розгляду кубинського питання, Дж. Ф. Кеннеді наказав держдепартаменту підготувати конкретні пропозиції заходів, які могли б бути здійснені спільно з латиноамериканськими країнами для ізоляції режиму Ф. Кастро [3, doc. 30].

Іншим інструментом у кампанії проти Ф. Кастро, став “Союз заради прогресу”. Втім, цю програму не можна назвати якісно новим підходом до Латинської Америки. Більша увага цьому регіону почала надаватися ще командою Д. Ейзенгауера наприкінці його президентства, що значною мірою зумовлювалось кубинською революцією. У середині 1960 р. Д. Ейзенгауер оголосив про створення “Кредитного фонду соціального прогресу” (Social Progress Trust Fund) – 500-мільйонного проекту для поліпшення сфери охорони здоров’я, житлобудування, сільського господарства регіону. Метою такого кроку було стримування комунізму у Західній півкулі [7, с. 225]. Цей проект став підґрунтям проголошеної Дж. Ф. Кеннеді 13 березня 1961 р. програми допомоги “Союз заради прогресу”. Проблема “кастроїзму” посилювала гостру потребу в започаткуванні такої програми. У доповіді створеної Дж. Ф. Кеннеді Спеціальної групи з невідкладних латиноамериканських проблем на початку 1961 р. вказувалось, що головним завданням політики адміністрації стосовно регіону повинно стати відривання неминучої та необхідної соціальної трансформації Латинської Америки від зв’язку з політикою комуністичних держав (йшлося про Китай та СРСР), які можуть перетворити “латиноамериканську соціальну революцію в марксистську атаку на Сполучені Штати” [5, doc. 2]. Американська програма допомоги, за задумом, повинна була зробити латино-

американські уряди більш прихильними до Вашингтону і менш вразливими для впливу Москви і Гавани.

Сесія Міжамериканської економічної і соціальної ради, яка відбулась 5–17 серпня 1961 р., затвердила статут “Союзу заради прогресу” та кілька резолюцій, що стосувались різних аспектів програми допомоги. Результати конференції створили сприятливий ґрунт для скликання восьмої зустрічі міністрів закордонних справ країн – членів ОАД, на яку американський уряд покладав великі надії. Першочерговим завданням для Сполучених Штатів на цій конференції, яка відбулася наприкінці січня 1962 р. в Пунта-дель-Есте, була ізоляція і подальше послаблення впливу Ф. Кастро в Західній півкулі. Зрештою США вдалось домогтись прийняття рішення про виключення уряду Ф. Кастро з ОАД. Такого результату було досягнуто завдяки потужному тиску США на делегації інших країн. Члени американської делегації давали зрозуміти представникам окремих латиноамериканських країн, що незгода з американською лінією поведінки може призвести до скорочення фінансової допомоги їхнім країнам [12, с. 58].

Виключення уряду Ф. Кастро з ОАД забезпечило політичну базу для встановлення ембарго на торгівлю з Кубою. За рекомендацією держдепартаменту, 3 лютого 1962 р. президент США оголосив про встановлення повного ембарго, за винятком деяких продуктів харчування та медикаментів. Метою ембарго, вказувалось у заяві Дж.Ф. Кеннеді, було зменшення економічної спроможності уряду Ф. Кастро здійснювати агресивні заходи, підривної діяльності та інші дії, які створюють загрозу безпеці Сполучених Штатів та інших країн півкулі [3, doc. 303].

Ще одним методом протидії режиму Ф. Кастро був широкий спектр таємних дій, таких як акції саботажу, рекрутування розвідувальними службами нових агентів для збору розвідувальної інформації, підтримка сил опору всередині Куби тощо [3, doc. 46].

Сукупність дипломатичних заходів, економічних санкцій і таємних дій, однак, не розглядалась більшістю радників президента США як реальна альтернатива військовій операції з метою повалення уряду Ф. Кастро. Тому у перші місяці президентства Дж.Ф. Кеннеді особлива увага надавалась плануванню військових операцій.

Планування військових операцій проти Куби розпочалося ще за попередньої адміністрації, і на момент вступу Дж. Ф. Кеннеді на посаду існував розроблений ЦРУ план десантної операції на Кубу силами воєнізованих формувань кубинських емігрантів. За кілька днів після інавгурації, Дж. Ф. Кеннеді скликав першу нараду Білого дому, присвячену розгляду кубинського проекту. На ній Кубу було визначено як “контрольовану комуністами державу”, військова могутність якої постійно посилюється і водночас зростає внутрішня опозиція режиму. Не визначаючи своєї позиції стосовно існуючого плану вторгнення, американський лідер проінструкував міністерство оборони “розглянути пропозиції щодо активного розгортання антикастрівських кубинських сил на кубинській території” [3, doc. 30]. Разом з тим, американський лідер був стурбований політичним ефектом відкритого втручання США у події на острові. Тому 11 березня він віддав наказ про опрацювання плану, за яким участь США у військовій операції була б

менш очевидною. Для альтернативних проєктів Дж. Ф. Кеннеді поставив умову – “ніякої американської військової інтервенції” [9, с. 242]. Враховуючи побажання президента, ЦРУ модифікувало план вторгнення на Кубу і внесло до нього суттєві корективи, які мали на меті приховати дійсну роль США у цих подіях (зміна місця висадки десанту, обмеження повітряної операції, використання у ході операції лише “В-26”, оскільки за часів Ф. Батісти такі бомбардувальники постачались Кубі тощо). Внесені зміни безумовно позначилися на ефективності самої операції. Операція у Затоці Свиней, здійснена 17–19 квітня 1961 р., завершилася провалом і стала найзначнішим зовнішньополітичним фіаско адміністрації Дж.Ф. Кеннеді, викликавши негативну реакцію у всьому світі. Результат операції у Затоці Свиней виявився прямо протилежним до очікуваного. Невдала спроба США організувати повалення існуючого режиму на Кубі призвела до зміцнення влади Ф. Кастро та його зв’язків з СРСР. У доповіді Об’єднаного комітету начальників штабів Р. Макнамарі вказувалось, що епізод в Затоці Свиней призвів до збільшення контролю уряду Ф. Кастро, поширення довіри і лояльності до нього в міліції та збройних силах, деморалізації груп опору [3, doc. 178].

Провал операції “Запата” змінив напрям американської політики стосовно Куби. Якщо у перші місяці свого президентства Дж.Ф. Кеннеді покладався в основному на здійснення військової операції, то надалі основними засобами протидії уряду Ф. Кастро стають дипломатичні заходи, економічні санкції і широкий спектр таємних дій, хоча військова операція як варіант дій все ж не виключалась з арсеналу боротьби з небажаним урядом на Кубі.

Планування таємних операцій проти уряду Ф. Кастро переходить на новий рівень з утворенням програми таємних дій під кодовою назвою “Операція Мангуста”, автором якої став генерал Е. Ленсдейл, який мав репутацію спеціаліста з боротьби з революційними рухами. 30 листопада 1961 р. президент США підписав меморандум про початок її здійснення [3, doc. 278].

Головною ідеєю нової операції була допомога кубинцям у поваленні комуністичного режиму. За задумом Е. Ленсдейла, уряд Ф. Кастро повинен був усунути від влади народний рух кубинців всередині самої Куби. Роль США у цьому процесі полягала, на думку керівника операції, у допомозі в утворенні осередків опору на острові, метою яких була активізація справжнього народного руху для повалення кастрівського уряду, та в генеруванні акцій на підтримку цього руху, особливо у стимулюванні інших країн Західної півкулі до подібних дій [3, doc. 281].

Детальне планування конкретних заходів у рамках операції “Мангуста” розпочинається на початку 1962 р. Протягом березня–липня 1962 р. головним завданням операції “Мангуста” ставав збір розвідувальних даних та їх опрацювання. Одночасно передбачалось здійснення політичних, економічних та підривних дій, за винятком таких, які були б розраховані на початок повстання на острові. Як вказувалось у директиві для операції, американські дії повинні бути непримітними і узгоджуватись з відкритою політикою ізоляції Ф. Кастро та нейтралізації його впливу у Західній півкулі [3, doc. 314].

У серпні операція “Мангуста” переходить до другого, більш енергійного, етапу. Комплекс заходів стосовно Куби зростає і помітно збільшувалась їх інтенсивність. Так, передбачалось схилити латиноамериканські країни до здійснення різних заходів антикастрівського спрямування для подальшої міжнародної ізоляції Куби, здійснювати великі операції саботажу на головних кубинських індустріальних об’єктах та підприємствах громадського користування, посилити широкомасштабні пропагандистські акції для дискредитації теперішнього уряду Куби й створення позитивного ставлення до кубинського руху опору, вжити заходів, спрямованих на обмеження торгівлі Куби з іншими західними країнами, продовжити збір розвідувальної інформації, рекрутування нових агентів з цією метою, здійснювати акції спрямовані на розкол всередині уряду Куби, погіршення відносин республіки з СРСР тощо [3, doc. 399]. Проте до початку Кубинської ракетної кризи у жовтні 1962 р. цей етап “Мангуста” лише розпочався, тому якихось значних результатів у ході його проведення досягнуто не було.

Таким чином, на літо 1962 р. у адміністрації Дж. Ф. Кеннеді був уже чималий і досить суперечливий досвід розв’язання “кубинського питання”. Американські урядовці усвідомили потенційну вибухонебезпечність та вагу цієї проблеми у національній зовнішній політиці. Корисним наслідком невдалих зусиль адміністрації в ділянці повалення режиму Ф. Кастро став певний досвід пошуку оптимальних рішень, який виявиться вкрай необхідним невдовзі.

Вирішальний вплив на еволюцію політики Вашингтону щодо Куби справили події, пов’язані з розміщенням на острові радянського наступального озброєння, які увійшли в історію під назвою Кубинська ракетна криза (у радянській історіографії – Карибська криза). Вже у перші дні після виявлення радянських наступальних ракет на Кубі, американськими високопосадовцями було окреслено широкий спектр можливих варіантів реагування на проблему, головними серед яких були блокада острова, повітряний удар чи вторгнення на Кубу. І хоча пропонувані сценарії подій безпосередньо торкалися Куби, однак під час Кубинської кризи 1962 р. американська дипломатія була сфокусована саме на радянському керівництві, а не на кубинському. Адміністрація Дж. Кеннеді цілком слушно вважала, що проблема створена радянським керівництвом, а тому саме воно має розв’язувати її. Метою моменту для США було знищити наступальне озброєння на Кубі, а не домагатися усунення режиму Ф. Кастро. Відтак Куба була свідомо виключена з процесу дипломатичних переговорів. Єдиним винятком була пропозиція Д. Раска на засіданні Екскому 16 жовтня встановити таємний зв’язок з Ф. Кастро через канадського посла в Гавані чи кубинського представника в ООН. Держсекретар США вважав, що потрібно пояснити Ф. Кастро, що у даній ситуації Куба є жертвою, за допомогою якої Радянський Союз планує домогтися поступок, зокрема, у берлінському питанні. Водночас Д. Раск пропонував також і активізацію підривної діяльності на Кубі з метою створення безладдя на острові і зміни уряду Куби [11, с. 54–56]. Однак як альтернатива повітряному удару чи блокаді острова цей варіант не розглядався. На думку деяких дослідників, виключення Куби з процесу врегулювання

кризи зменшувало можливості для Вашингтону реалізувати свої завдання повною мірою. Натомість залучення кубинської сторони до переговорного процесу дозволило б розв’язати кризу швидше і за меншою ціною [1, с. 315].

На загал, обрана адміністрацією Дж. Ф. Кеннеді стратегічна лінія поведінки у кризі виявилася досить вдалою: США вдалося досягти своєї першочергової мети – вивезення радянського наступального озброєння з Куби, і разом з тим, уникнути чіткого фіксування своїх зобов’язань про невторгнення на Кубу. Американське керівництво підтверджувало відсутність у нього намірів щодо вторгнення на Кубу, проте ставило цей крок у залежність від змін у кубинській поведінці. Дж. Ф. Кеннеді на прес-конференції 20 листопада 1962 р. стверджував, що якщо все наступальне озброєння під адекватним контролем та гарантіями буде вивезене з Куби і не ввезитиметься в майбутньому, і якщо Куба не використовуватиметься для експорту комунізму, то США не розпочинатиме агресивних дій стосовно неї [8, с. 217–218].

Після врегулювання Кубинської ракетної кризи американська політика щодо Куби потребувала переосмислення. Завершення кризи і зобов’язання Дж. Кеннеді не здійснювати вторгнення на Кубу не означали його примирення з режимом Ф. Кастро. Так, на зустрічі з членами Об’єднаного комітету начальників штабів він висловив зацікавлення у певних військових формуваннях, які можна було б швидко ввести на Кубу у випадку загального повстання [4, doc. 289]. Вітаючи 29 грудня 1962 р. ветеранів бригади № 2506, яка брала участь в операції у Затоці Свиней, Дж. Кеннеді неочікувано для своїх найближчих радників вставив у промову обіцянку побачити прапор бригади у “вільній Гавані” [6, с. 136]. А у квітні наступного року президент цікавився у міністра оборони станом удосконалення планів вторгнення на Кубу [1, с. 311].

Однак, як слушно відзначають і свідки Кубинської ракетної кризи, і сучасні дослідники, у посткризовий період Дж. Кеннеді виявляв обережність стосовно режиму Ф. Кастро, і вторгнення на Кубу не стояло на порядку денному [6, с. 135; 14, с. 483]. Розмови про вторгнення, очевидно, мали на меті дещо зменшити невдоволення частини істеблішменту способом врегулювання кризи і засвідчити рішучість президента протидіяти незручному режиму на Кубі.

30 жовтня була призупинена програма “Мангуста” 1962 р. У січні–лютому 1963 р. Екском та Спеціальна група (Розширена), яка здійснювала нагляд за реалізацією програми, були реорганізовані у “Постійну групу” Ради національної безпеки, а “Мангуста” скасована. На загал, політика Білого дому щодо Куби у післякризовий період була досить суперечливою, і сфокусованою на досягненні двох суперечливих цілей: з одного боку, США прагнули усунути режим Ф. Кастро від влади, з іншого, у випадку неможливості реалізації першої мети, прагнули максимально дистанціювати Кубу від Радянського Союзу. Так, 6 грудня 1962 р. М. Банді надав президенту рекомендації щодо майбутньої американської політики щодо Куби. Головною метою США стосовно Куби було визначено завдання заміни режиму Кастро режимом, який поділятиме цілі Вільного Світу [1, с. 311].

Хоча в березні–квітні 1963 р. операції саботажу були призупинені і навіть робилися спроби перешкодити не-санкціонованим операціям емігрантів, здійснюваним групами на зразок Альфа 66, але в липні була запущена нова програма саботажу [6, с. 138; 4, док. 313]. У держдепартаменті було створено посаду Координатора з кубинських питань, до кола повноважень якого входили й таємні операції проти режиму Кастро [4, док. 264]. До літа 1963 р. масштаб операцій ЦРУ проти режиму Ф. Кастро повернувся на рівень весни 1962 р., який передував початку розгортання радянського наступально-го озброєння на острові [13, с. 333].

У той же час, за свідченням Р. Гартхоффа, через напівофіційні канали впродовж вересня–грудня 1963 р. були здійснені спроби встановити зв'язок з Ф. Кастро з метою поліпшення американо–кубинських відносин [6, с. 138].

Таким чином, після завершення Кубинської ракетної кризи, американська політика щодо Куби залишалася ворожою, разом з тим Вашингтон починає усвідомлювати необхідність прийняття кастрівського режиму на Кубі як доконаного факту.

Отже, політика адміністрації Дж. Кеннеді щодо Куби включала широке коло дипломатичних, економічних та військових заходів, які мали на меті усунути небажаний для США режим Ф. Кастро. Однак заходи, які вживались адміністрацією для повалення кубинського уряду, не лише не досягли своєї мети, а і призвели до посилення контролю кубинського лідера всередині країни та зміцнення його зв'язків з СРСР. Операція у Затоці Свиной і подальше планування військових операцій та військові навчання, які проводилися Сполученими Штатами у Карибському басейні, полишали у кубинських керівників враження неминучості американського вторгнення на острів. Відтак, в умовах біполярного світу, єдиним шляхом збереження своєї влади для Ф. Кастро та його оточення видавався перехід до соціалістичного табору, очолюваного СРСР. Зі свого боку, Радянський Союз не встояв перед спокусою використання регіонального конфлікту між США та Кубою для розширення радянської сфери впливу у зоні традиційних інтересів США і вирівнювання на свою користь стратегічного балансу сил, що призвело до найгострішої з часів Другої світової війни міжнародної кризи. Своєрідним вододілом в еволюції американської політики щодо Куби стала Кубинська ракетна криза 1962 р. Після її врегулювання режим Ф. Кастро починає усвідомлюватися американським керівництвом як даність, з якою необхідно рахуватися. Вашингтон повертається до менш ризикованої політики підричних операцій незначного масштабу, які були недостатніми, щоб змінити кубинський уряд, але водночас й недостатніми, щоб втягнути США у відкрите й пряме вторгнення на Кубу. Такою політика Вашингтону залишатиметься й у наступні роки.

Список використаних джерел

1. Dominguez J. The @#\$%& Missile Crisis: (Or, What Was "Cuban" about U.S. Decisions during the Cuban Missile Crisis?) // Diplomatic History. – 2000. – Vol.24. – № 2. – P.305–315.
2. "Face-to-Face, Nixon-Kennedy". Vice President Richard M. Nixon and Senator John F. Kennedy Fourth Joint Television-Radio Broadcast, October 21, 1960 // John F. Kennedy. Presidential library and museum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/JFK-Speeches/4th-Nixon-Kennedy-Debate_19601021.aspx

3. Foreign Relations of the United States. Vol. X. Cuba, 1961–1962. – Washington: United States Government Printing Office, 1996. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10>

4. Foreign Relations of the United States. Vol. XI. Cuban Missile Crisis and Aftermath. – Washington: United States Government Printing Office, 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v11>

5. Foreign Relations of the United States. Vol. XII. American Republics. 1961–1963. – Washington: United States Government Printing Office, 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v12>

6. Garthoff R. Reflections on the Cuban Missile Crisis. – Washington: The Brookings Institution, 1989. – IX. – 236 p.

7. Pach C., Richardson E. The presidency of Dwight D. Eisenhower. – Lawrence: University Press of Kansas, 1991. – XIV. – 283 p.

8. President Kennedy's Statement on Cuba. November, 20, 1962 // Kennedy R. Thirteen Days. A Memoirs of the Cuban Missile Crisis. – New York: W.W. Norton Company, 1969. – P. 217–218.

9. Schlesinger A. A Thousand Days. John F. Kennedy in the White House. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1965. – XI. – 1087 p.

10. Senator John F. Kennedy and Vice President Richard M. Nixon. First Joint Radio-Television Broadcast, October 7, 1960 // John F. Kennedy. Presidential library and museum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/JFK-Speeches/2nd-Nixon-Kennedy-Debate_19601007.aspx

11. The Kennedy Tapes: Inside the White House during the Cuban Missile Crisis (ed. by May E. and Zelikov Ph.). – Cambridge, London: The Belknap Press of Harvard Univ. Press, 1997. – XV. – 728 p.

12. White M. The Cuban Missile Crisis. – London; Basingstoke: Macmillan, 1996. – XI. – 291 p.

13. Zelikow Ph. American Policy and Cuba, 1961–1963 // Diplomatic History. – 2000. – Vol.24. – № 2. – P.317–334.

14. Фурсенко А., Нафтали Т. Адская игра. Секретная история Карибского кризиса 1958–1964 / А. Фурсенко. – Москва: Гея итерум, 1999. – 556 с.

References

1. Dominguez J. The @#\$%& Missile Crisis: (Or, What Was "Cuban" about U.S. Decisions during the Cuban Missile Crisis?) // Diplomatic History. – 2000. – Vol.24. – № 2. – P.305–315.
2. "Face-to-Face, Nixon-Kennedy". Vice President Richard M. Nixon and Senator John F. Kennedy Fourth Joint Television-Radio Broadcast, October 21, 1960 // John F. Kennedy. Presidential library and museum [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: // http://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/JFK-Speeches/4th-Nixon-Kennedy-Debate_19601021.aspx
3. Foreign Relations of the United States. Vol. X. Cuba, 1961–1962. – Washington: United States Government Printing Office, 1996. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v10>
4. Foreign Relations of the United States. Vol. XI. Cuban Missile Crisis and Aftermath. – Washington: United States Government Printing Office, 1996 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v11>
5. Foreign Relations of the United States. Vol. XII. American Republics. 1961–1963. – Washington: United States Government Printing Office, 1996 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v12>
6. Garthoff R. Reflections on the Cuban Missile Crisis. – Washington: The Brookings Institution, 1989. – IX. – 236 p.
7. Pach C., Richardson E. The presidency of Dwight D. Eisenhower. – Lawrence: University Press of Kansas, 1991. – XIV. – 283 p.
8. President Kennedy's Statement on Cuba. November, 20, 1962 // Kennedy R. Thirteen Days. A Memoirs of the Cuban Missile Crisis. – New York: W.W. Norton Company, 1969. – P.217–218.
9. Schlesinger A. A Thousand Days. John F. Kennedy in the White House. – Boston: Houghton Mifflin Company, 1965. – XI. – 1087 p.
10. Senator John F. Kennedy and Vice President Richard M. Nixon. First Joint Radio-Television Broadcast, October 7, 1960 // John F. Kennedy. Presidential library and museum [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: // http://www.jfklibrary.org/Research/Research-Aids/JFK-Speeches/2nd-Nixon-Kennedy-Debate_19601007.aspx

11. The Kennedy Tapes: Inside the White House during the Cuban Missile Crisis (ed. by May E. and Zelikov Ph.). – Cambridge, London: The Belknap Press of Harvard Univ. Press, 1997. – XV. – 728 p.

12. White M. The Cuban Missile Crisis. – London; Basingstoke: Macmillan, 1996. – XI. – 291 p.

13. Zelikov Ph. American Policy and Cuba, 1961–1963 // Diplomatic History. – 2000. – Vol. 24. – № 2. – P. 317–334.

14. Fursenko A., Naftali T. Adskaja igra. Sekretnejaja istorija Karibskogo krizisa 1958–1964 / A. Fursenko. – Moskva : Geja itjerum, 1999. – 556 s.

Pasichnyk N. S., Candidate of historical sciences, Head of the Department of social humanitarian disciplines, Bila Tserkva Institute of Economics and Management of the University "Ukraine" (Ukraine, Bila Tserkva), nata_pasichnyk@ukr.net

The evolution of the U.S. policy on Cuba during government of J. F. Kennedy

The article is devoted to U.S. policy on Cuba during the John F. Kennedy administration. The author analyzes a basic set of measures used by the administration of John F. Kennedy in order to achieve the main goal – the elimination of Fidel Castro regime in Cuba. It is concluded that the key point in the evolution of U.S. policy towards Cuba was the Cuban Missile Crisis in 1962. The aftermath of the missile crisis left American policy towards Cuba hostile, but with some beginnings of a belief that the United States should accept the Castro regime as a fact of life. Washington was back to a policy judged to have low risk – petty covert actions that was not enough to replace the Cuban government, but also not enough to drag the USA into an open or direct intervention in Cuba.

Keywords: the USA, Cuba, J. F. Kennedy, F. Castro, relations between the USA and Cuba, Cuban missile crisis, Organization of American States, embargo, covert actions, Operation Mongoose.

Пасечник Н. С., кандидат исторических наук, заведующая кафедрой социально-гуманитарных дисциплин, Белоцерковский институт экономики и управления Университета "Украина" (Украина, Белая Церковь), nata_pasichnyk@ukr.net

Эволюция американской политики в отношении Кубы в период президентства Дж. Кеннеди

Рассмотрена политика США в отношении Кубы в период администрации Дж. Ф. Кеннеди. Анализируется основной комплекс мероприятий, используемых администрацией Дж. Кеннеди с целью достижения главной задачи – ликвидации режима Ф. Кастро на Кубе. Делается вывод, что ключевым моментом в эволюции американской политики в отношении Кубы стал Кубинский ракетный кризис 1962 г. После его урегулирования американская политика в отношении Кубы остается враждебной, однако начинается осознание необходимости восприятия режима Ф. Кастро как данности, с которой необходимо считаться. Вашингтон возвращается к менее рискованной политике подрывных операций незначительного масштаба, которые были недостаточными, чтобы изменить кубинское правительство, но одновременно и недостаточными, чтобы втянуть США в открытое и прямое вторжение на Кубу.

Ключевые слова: США, Куба, Дж. Ф. Кеннеди, Ф. Кастро, американо-кубинские отношения, Кубинский ракетный кризис, Организация американских государств, эмбарго, тайные операции, операция "Мангуста".

* * *

УДК 327.54(73)

Худолій А. О.

доктор політичних наук, доцент, викладач факультету політико-інформаційного менеджменту, Національний університет "Острозька Академія" (Україна, Острог), toliy65@yahoo.com

"ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ" РИТОРИКИ Б. ОБАМИ

Мета статті полягає у виявленні та описі політичної риторики Б. Обами, яка пов'язана з перебігом зовнішньополітичних подій упродовж першого терміну перебування американського президента при владі. Проаналізовано традиційні уявлення американського лідера про події в світі. Серед ключових понять, виявлених в риторичі Б. Обами, домінуючими позиціонуються такі, як "лідерство США", "свобода", "відповідальність", "демократія" та Бог. Рідше зазначено "місію", "добру волю Америки", "американську модель" та "Богообраність". Розглянуто особливості політичної стратегії Б. Обами. Виокремлено та описано основи американського зовнішньополітичного курсу. Виявлено політичні стереотипи американського лідера. Відстежено кореляцію президентських промов з політичними кроками. Американська винятковість та претензії на моральне лідерство захищаються ідеологічною основою зовнішньої політики США. І в цьому сенсі нова адміністрація не відрізняється від попередньої Дж. Буша-мол. Зміщення риторичних акцентів вбачаємо і в зростаючій ролі ООН, яку президент задує у виступах. Водночас привертає увагу той факт, що Б. Обама достатньо часто зазначає НАТО. Це підтверджує

наміри максимально ефективно використовувати військовий потенціал Альянсу для вирішення міжнародних проблем. У ході дослідження було застосовано методи політологічного аналізу, зокрема контент-аналіз та івент-аналіз. Праксеологічний та системний методи уможливили аналіз процесу міжнародних відносин. Політичні промови та діяльність 44-го президента Сполучених Штатів свідчать про те, що в зовнішній політиці він дотримується традиційного підходу попередників. Риторика президента підтверджує ідею глобального лідерства Америки.

Ключові слова: політика США, політичні стереотипи, президентська риторика, зовнішня політика США, лідерство, діяльність президента.

В умовах ключової ролі США набуває актуальності дослідження чинників, що впливають на політику американських президентів, серед яких вагому роль відіграє риторика американських політиків, що супроводжує внутрішню та зовнішню політику Сполучених Штатів.

Власне актуальним і раніше не досліджуваним виявляється аналіз політичних промов, що безпосередньо пов'язані з зовнішньополітичним курсом Вашингтону.

Врахування чинників, що впливають на зовнішньополітичний курс Сполучених Штатів Америки, передбачає і вивчення політичної риторики американських лідерів та їхнього оточення.

Зовнішню політику американських президентів 1946–2008 рр. досліджувало чимало науковців, які акцентували увагу на різних аспектах цієї проблеми. Серед них слід окремо виділити політичний аналіз американських аналітиків за працями З. Бжезінського [1], Г. Кіссінджера [2] тощо. Зростає інтерес до проблематики україно-американських відносин вітчизняних вчених. Зокрема, опубліковано низку праць, які стали вагомим внеском у розуміння внутрішніх витоків ідеології і політики США на світовій арені, американо-радянських відносин, глобальної стратегії Америки, проблем формування і реалізації курсу Вашингтона щодо України, Росії та інших держав СНД, у вироблення нових концептуальних підходів до оцінки явища американізму. Показовими у цьому плані є праці професора Б. М. Гончара [3] та О. В. Потехіна. У праці Б. М. Гончара йдеться про регіональні аспекти зовнішньої політики США. Політика США щодо східної Європи ґрунтовно досліджена д. і. н. О. В. Потехіним [4], який також вивчав і питання імперських амбіцій Вашингтона.

Серед українських науковців питання українського виміру зовнішньої стратегії США в ХХ–му та ХХІ століттях присвячено низку праць д. і. н. Є. С. Камінського [5–7], серед останніх робіт якого на особливу увагу заслуговує монографія "Світ переможців і переможених" (2008 р.) [7], особливістю якої є висвітлення української тематики в контексті аналізу глобальних світових процесів, що окреслює перспективи сучасних міжнародних відносин і ролі в них України. Стратегічні імперативи Сполучених Штатів в 1990–ті роки розглядалися в публікаціях російських авторів: М. І. Лапіцкого [8], П. Т. Подлесного "Політика США у світі, що змінюється" [9]. У своїх працях вони висвітлюють механізми формування зовнішнього курсу США, аналізують концептуально-теоретичні засади зовнішньополітичної стратегії Америки та її практичну реалізацію. На разі дослідження риторики Б. Обами, залишається малодослідженим явищем.

Незважаючи на численні дослідження політичних аспектів Сполучених Штатів, аналіз риторичних заяв американських президентів та чинники, що суттєво впливали на формування зовнішньої політики Сполуче-